

Splošni pregled

Anton Dvořák †. Preminil je slaven mož naše dobe, preminil je Anton Dvořák, skladatelj svetovnega imena, Čeh po rodu in mišljenju, Čeh po skladanju, ljubljence in dika pa vsega muzikalnega sveta. Na višehradskem pokopališču v Pragi, kamor poklada češki narod velike svoje može, počiva sedaj njegovo truplo, tja položeno v tili grob prve dni maja, v dobi najcvetnejšega razvoja spomladi. V nedeljo 1. maja letos je umolknil veliki glasbenik, v starosti 62 let — naglo zadet od kapi.

Porodil se je Dvořák dne 8. septembra 1841. l. v Nelahozevsi na Češkem kot sin revnega krčmarja. Namenili so ga starši za mesarski obrt, talenti njegovi so ga pa silili na torišče glasbe, na katerem je dospel sprva po trnjevi poti, pa čim dalje tem hitreje do ugleda prvih glasbenikov, monumentalnih prikazni glasbene zgodovine. Kot violist narodnega gledališča, pozneje kot organist pri Sv. Vojtehu in učitelj v konservatoriju je deloval prva leta v Pragi in ostal Pragi zvest do svoje smrti, poslednjo dobo vodeč ondotni konservatorij kot ravnatelj. Le tri leta je bival zunaj Češke, pozvan l. 1892. v Novi Jork, kjer je vodil do l. 1895. ondotni ameriški narodni glasbeni zavod. Vscučilišči v Pragi in v Cambridgu sta mu podelili častni doktorski diplom, l. 1899. mu je podelil cesar red železne krone III. razreda, l. 1898. pa častni znak za umetnost in vedo in ga imenoval l. 1901. za člana gosposke zbornice. Bil je Dvořák tudi redni član češke akademije za umetnost in vedo.

V Dvořáku je našla češka narodna glasba svojega glasitelja, svojega titana, ki jo je povzdignil na prestol toli sijajen, da ji je postalo možno, nakloniti si vesoljni glasbeni svet. Dvignil je Dvořák zaklade, ki jih je nakopičila muzikalna narav češkega ljudstva v svojih pesmih, svojih plesih, zgradil je ob teh zakladih presenetljive stvore svojih simfonij, oratorijev, svojih oper, simfoniških rapsodij, plesov in kantat. Poln neizcrpljive fantazije, velik v koncepciji, mogočen v svojem izražanju, silen v svoji izvirni moči, je bil Dvořák ko prepojen od duha češke narodne glasbe. Kar je ustvaril, je dihalo vonj češke melodike, in svital se je iz vsega ritem češkega narodnega blaga. Neoporekljiva je individualnost Dvořákovega skladanja, neoporekljivo pa tudi, da se zrcali v njegovih skladbah narodovo čutenje, narodova duša. Soroden v tem oziru svojemu predniku Bedřichu Smetani, je znal Dvořák spričo krepkejše in zmagovitejše svoje narave uspešneje vplivati, hitreje, da, mahoma pridobivati si kakor srca svojega naroda, tako spoštovanje in občudovanje ostalega sveta. Ko bistrina izpod skalovja, ki se širi v veselem rajanju skokoma v blesteče kaskade, slapove in dalje v mogočnost reke, je vplival Dvořák, od prvega svojega nastopa vzbujajoč zadivljenost in strmenje, po svežosti in izvirnosti svoje glasbe. Naklonil si je s svojim talentom Johanna Brahmsa, Hansa v. Bülowa, Josipa Joachima, Edvarda Hanslicka, le-ti so mu pa bili ob pričetku njegove slave na roko, da si je hitreje in laže priboril priznanje sveta.

Kmalu je vzbudila njegova muza pozornost i v Angliji in v le-tej je našel — kakor nekdanj Händel — svojega mogočnega mecena, ki mu je populariziral ime, ki je naročal pri njem oratorije za velike svoje glasbene festivale. Ob zmagoslavju, ki ga je slavila Dvořákova glasba, je pa došla do solnčnega svita tudi ostala češka

glasbena produkcija in je bil torej Dvořák hkratu pionir dobrega imena češke muzike, v kateri se je razkrilo vedno širšim krogom osupljivo bogastvo čistega dobrega zlata.

V najraznejših strokah glashenega ustvarjanja je deloval Dvořák: v pesmi, v zborih, oratorijih, operah in simfoniških skladbah. Najuglednejši je v svojih orkestralnih skladbah, kajti bil je mojster pred vsem kot skladatelj absolutne muzike in je v le-tej ustvaril dela klasiške veljave. Taka dela so njegove simfonije Es-dur (1874), F-dur (1875), D-dur (1881), D-moll (1885), G-moll (1889) in ameriška simfonija „Iz novega sveta“ (1894), dalje njegove simfoniške balade „Povodnji mož“, „Gozdni golob“, „Polednice“, „Zlato vreteno“ (1895), ali njegove uverture „Jan Kajetan Tyl“ (1881), „Husitská“ (1883) in „Narava“, „Življenje“ in „Ljubezen“ (1892), tri slovanske rapsodije (1878), „Slovanski plesi“ (1878), „Simfoniške variacije“ (1877), „Scherzo capriccioso“ (1884), „Notturmo“ (1875), „Suita“ (1878), „Legende“ (1880), „Dumky“ (1891), dalje več triov in kvartetov, kvintetov in sektetov za komorno glasbo.

Velik uspeh je dosegel Dvořák s svojimi oratoriji: „Stabat mater“ (1876) in „Sv. Ljudmila“ (1886), „Mrtvaški ženin“ (1884), z mašo (1888), z rekviemom (1890), in dramatsko kantato „Hymnus“ iz Halekovih „Dedičev Bele Gore“ (1873). Opere njegove so: „Kralj in oglar“, „Tvrdooglavci“ (1874), „Vanda“ (1875), „Šelma sedlák“ (1877), „Dimitri“ (1882), „Jakobin“ (1888), „Rusálka“ (1901) in zadnje njegovo delo „Armida“ (1903).

V Slovencih je Dvořák dobro znan, saj je „Glasbena Matica“ v Ljubljani proizvajala na svojih koncertih že nekaj Dvořákovih del, tako razen drobnejših zborov in ljubeznivih moravskih dvospevov njegovo simfonijo v D-duru, njegove oratorije „Stabat mater“, „Mrtvaški ženin“ in „Sveta Ljudmila“ (I. del), dalje „Slovanske plesse“ ter simfoniške skladbe „Karneval“, „Povodnji mož“, „Gozdni golob“ i. dr. „Glasbeni Matici“ je bil Dvořák častni član v spomin na njen dunajski koncert dne 26. marca 1896. leta, na katerem je proizvajala Dvořákovega „Mrtvaškega ženina“ pod osebnim vodstvom skladateljevim. Bil je to edini koncert, na katerem se je predstavil Dvořák osebno dunajskemu občinstvu, pa tudi edina prilika, ki je zblížala Dvořáka in Slovence k osebni občevanju. Vsem članom takratnega Matičnega zbora ostane pač ta koncert v nepozabnem spominu.

—ter.

Mavricij Jokai †. Dne 5. maja je umrl v 80. letu svoje dobe Maurus Jokai, ne največji, pač pa najpopolnejši in v inozemstvu najbolj poznani pisatelj madjarski.

Alfred Jensen, znani slavist švedski, o čigar zaslužnem delovanju je že večkrat poročal „Zvon“, je izdal pred kratkim v Stockholmu znamenito študijo o češkem pesniku Jaroslavu Vrchlickém. Knjiga obsega 21 pol in tretjino zavzemajo prevodi del Vrchlickéga. Študija spada med najboljše, kar se jih je dosedaj napisalo o tem češkem velikanu, in v kratkem izide prevod, ki ga izda Otto v Pragi.

J. P.

